

K l i m e n t J. a kolektiv

Příroda Vel'kej Fatry. Lišajníky, machorasty, cievnaté rastliny

Yvdavatel'stvo Univerzity Komenského, Bratislava, 2008, 407 p., 89 obr.

Jeden z nejpilnějších současných slovenských botaniků, Ján Kliment, spolu se svými kolegy z Botanické zahrady UK v Blatnici a dalších pěti slovenských pracovišť publikovali v loňském roce dílo, které je skutečnou lahůdkou pro milovníky rostlin a slovenských hor. Recenzovaná kniha je flórou Velké Fatry a pokrývá lišejníky, mechorosty a cévnaté rostliny. Už jen samotná rozloha území a jeho veliká členitost kladly před zpracovatele jednotlivých skupin řadu problémů. Musím říci, že výsledkem jejich práce je obsahově velmi kvalitní publikace. Kvalita se projevuje zejména kritickým zpracováním. Každý druh zde má charakteristiku rozšíření, ty nejzávažnější přímo s uvedením pramene, ty o něco hojnější pouze výčet lokalit. U jednotlivých druhů jsou uvedeny čísla literárního zdroje, které jej uvádějí. Při kvantu zpracované literatury to asi byl jediný možný způsob, jak se vyhnout nadměrnému rozsahu. Kromě již publikovaných údajů je v práci podchyceno velké množství nepublikovaných dat. Autoři excerpovali i fytoecnologickou literaturu, která zůstává většinou stranou. Součástí publikace je i stručný popis celého území, zhodnocení historie jeho botanického průzkumu; velmi hodnotný je i přehled všech botaniků, jejichž údaje jsou v práci citovány spolu s jejich životopisnými daty. V úvodu je i přehled cenotaxonů, zjištěných na Velké Fatře, u řady druhů je přidán odkaz, pokud je druh vázán na určitý cenotaxon. Svým významem značně převyšují území Velké Fatry dva appendixy. V prvním z nich je seznam významných taxonů cévnatých rostlin, kde jsou uvedena doplňková data, jakými je ochrana a ohrožení na Slovensku, ohrožení v regionu, vertikální minimum na Slovensku, údaj o endemismu či hraničním prvku, rok posledního záznamu v území atd. Druhý appendix obsahuje údaje o alloctonních taxonech, opět s celou řadou doplňujících informací.

Abych jen nechválil, musím se zmínit i o záporech. Celá kniha je A4 formátu, má 407 stran. Přitom je pouze charakteru skript, s měkkými laminovanými deskami. Osobně se domnívám, že to je škoda, obsah knihy má zcela jistě význam, který bude delší než životnost desek. Bylo to zřejmě vyvoláno snahou, aby cena byla co nejnižší. Dalším záparem je kvalita fotografií. Na papíru, který byl použit, jsou fotografie téměř bezcenné. Osobně bych jich volil třeba méně, ale ne vložené v textu, ale soustředěné na několika listech křídly. Je také škoda, že v práci není podrobnější mapka, ale při dostupnosti kvalitních kartografických podkladů nejde o velký nedostatek. Naopak v úvodu je abecední přehled méně známých lokalit, lokalit s nejednoznačným umístěním na různých mapových podkladech. Jsou uvedeny i staré maďarské či německé názvy objevující se v literatuře. Pak bych chtěl upozornit ještě na jednu neobvyklou věc, která však není žádnou chybou, pouze ztěžuje práci při povrchním prohlížení publikace. U mechorostů a cévnatých rostlin jsou uvedeny zvlášť seznamy rostlin v území nalezených a pak následuje seznam druhů, které autoři vyhodnotili jako chybné a pochybné nálezy. Čtenář, který daný druh hledá v prvním seznamu, si může myslet, že druh zcela vypadl, je však uveden v druhém. Možná, že by bylo vhodné dát i do prvního seznamu odkaz. Na druhé straně jsou chybné a pochybné údaje soustředěny a je tak vidět na jednom místě, o kolik druhů jde, jakým způsobem tyto údaje vznikly, kdo je publikoval. Obrázky jsou pro každou kapitolu samostatně, stejně tak jsou seznamy použité literatury uvedeny pro každou kapitolu zvlášť. U cévnatých rostlin, kde je údaj hodně, jsou zvlášť citovány publikované a rukopisné práce, které následuje několik doplňků. Toto bylo evidentně vyvoláno tím, že publikace jsou průběžně očíslovány a čísla jsou uvedena u jednotlivých druhů v textu. Proto nebylo možné nově nalezené práce abecedně včleňovat, ale bylo nutné je soustředit do několika dalších abecedně řazených doplňků. Samotná práce s textem jednotlivých druhů tím není nijak dotčena, zdrojová publikace se najde velmi snadno vzhledem k průběžnému číslování. Je to logické, ale není to pro povrchní užití.

Celou knihu hodnotím velmi kladně. V úvodu jsem úmyslně použil slovo lahůdka. Přestože jsem byl na Velké Fatře mnohokrát, vím, že ji vzhledem k rozloze a členitosti zase tak dobře neznám. Hodnocená

kniha mi umožnila získat mnohem ucelenější pohled. K výslednému dílu je nutno autorům poblahopřát a našim čtenářům ukázat, že kniha je cenným zdrojem údajů o jednom z nejhezčích slovenských pohorí. Ale také o botanících, kteří na Fatře pracovali. A leckomu může posloužit i jako vzor, jak udělat výborným způsobem regionální květenu.

František K r a h u l e c

ZPRÁVY O LITERATUŘE / BOOK REVIEWS

D u d á k V. [ed.]

Plzeňsko – příroda, historie a život

Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, Praha, 2008, 880 p.

V encyklopedické řadě Krajina a lidé nakladatelství Baset vyšel po Šumavě, Českém lesu, Novohradských horách a Krkonoších v roce 2008 již pátý svazek a to Plzeňsko – příroda, historie a život; zahrnuje okresy Plzeň-město, Plzeň-sever, Plzeň-jih, Rokycany a část okresu Tachov. Editorem encyklopedie je V. Dudák, odpovědným garantem přírodovědně zaměřených kapitol je Z. Chocholoušková.

Po publikaci Příroda Plzeňského kraje (ed. Krajský úřad Plzeňského kraje, 2004) a XI. svazku edice Chráněná území ČR Plzeňsko a Karlovarsko (ed. AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 2004) je to již třetí titul věnovaný v posledních pěti letech přírodě (kromě dalších a rozsáhlejších oddílů: Lidé a sídla, Dějiny, Kultura, Život a práce, Cestovní ruch, Sport a rekreace, Přílohy a Historický průvodce). Pomineme-li pododdíly Neživá příroda a Zvířena, pak květena je popisována na 23 stranách, významné ekosystémy na 21 stranách a ochrana přírody na 19 stranách z celkových 880 stran.

Nabízí se otázka: v čem je tento titul jiný, co přináší zájemcům a botanikům nového?

Obsah jednotlivých kapitol je odvislý od specializace autorů – regionálních botaniků, převážně z Pedagogické fakulty Západočeské univerzity a Západočeského muzea v Plzni, příp. Západočeské pobočky České botanické společnosti. V. Volfová-Baxová nastiňuje na str. 115–117 přehledně pojednání o sinicích a řasách, vycházející z výzkumů západočeské „algologické školy“ Filipa Lederera. O. Peksa vstupuje do popisu současných lichenologických poměrů prostřednictvím shrnutí vývoje poznávání regionu od Paula Hory až po Josefa Smolu (str. 118–119). Postupně charakterizuje jednotlivé význačné biotopy a uvádí typické i vzácné druhy a úspěšně se snaží o jejich i pro laika srozumitelný popis. Text doplňuje základní lichenologicko-floristická literatura regionu. Bryologie patří na Plzeňsko díky mnoholetému působení M. Vondráčka k oborům téměř klasickým, jak přehledně popisuje autorka statí o mechorestech (str. 120–121) N. Gutzerová. Věnuje se též zajímavějším nálezům jako je např. *Pogonatum nanum*, *Disceium nudum* či v údolí Berounky se vyskytujícímu druhu *Schistostega pennata*. L. Zelený a S. Holec v kapitole Houby (str. 122–125) konstatují, že v regionu, kromě V. Čejpa, trvale nepůsobil žádný profesionální mykolog a vyjmenovávají a hodnotí práci zdejších mykologů-amatérů. Sestavují tabulku nejdůležitějších vzácných druhů hub nalezených v regionu (v literatuře ale neuvádějí odkaz na pramen „Červená kniha“). K některým druhům uvedeným v textu by bylo možné v herbáři Západočeského muzea dohledat i další současné lokality např. *Pisolithus arrhizus* (1993, Plzeň); převážně jsou zde ovšem uloženy historické sběry F. Malocha. Nejrozsáhlejší kapitolou (v rámci možností daných editorem) jsou Cévnaté rostliny (str. 127–137). Je zpracovaná zkušenými a literaturu (i terén) znajícími botanickými I. Matějkovou a S. Pecháčkovou. Fytogeografickými vazbami květeny, charakteristikou květeny středoevropského opadavého lesa, květeny subatlantické, subboreální, teplomilné i alpské a květeny jihosiibiřských oblastí se poněkud vracejí k pojetí v textu dřívějším (2004, Příroda Plzeňského kraje). Je spíše záležitostí redaktora, zda ponechat v textu podkapitolu (či jí přímo zadávat?) Vliv člověka na druhovou skladbu rostlin, když je v encyklopedii samostatná kapitola Synantropní vegetace. Podstatné spatřuji v posledních 7 stranách textu, tj. ve floristické charakteristice jednotlivých fytochorionů (Plzeňská pahorkatina, Krivoklátsko, Tepelské vrchy,